

**ESPURNES
BARROQUES**

MÚSICA I
EXPERIÈNCIES
AL TERRITORI
BARROC

Rosers d'Andalusia

M. RAMÍREZ, M. CABELLO & CHICUELO,
J. "EL DUENDE" I J. SÁNCHEZ

Diumenge 19 de maig del 2024, 11:30h.

Església de Sant Martí de Correà
L'ESPUNYOLA (BERGUEDÀ)

Valora'ns

LA TEVA OPINIÓ ENS AJUDA A MILLORAR

Escaneja aquest codi QR
i valora els concerts
d'Espurnes Barroques!

*Fes-te amic i consulta la resta de
programació d'Espurnes Barroques!*

ESPURNESBARROQUES.CAT

Primer misteri de dolor: L'oració l'hort de Getsemaní

Heinrich Ignaz Franz von Biber (1644-1704), *Sonata n. 6 en do menor C95*

*Soleá (En mi soleá)**

I. Lamento - Presto

II. -

Toná: "Aquél que le pareciere"

III. Adagio

IV. -

Segon misteri de dolor: La flagel·lació

H. I. F. von Biber, *Sonata n. 7 en Fa Major C96*

*Preludi***

I. Allemanda - Romance: "Azotad al rey judío" - Variatio

Cante de Fragua: "Y mandó que lo azotaran"

II. Sarabanda - Variatio I y II - *Silencio de alegrías**: "Y le escupían" - Variatio III

Tercer misteri de dolor: La coronació d'espines

Vidalita (Empezaste a enamorarme): "Por la tierra de Judea"*

Tangos (A la deriva): "Con una túnica roja"*

Quart misteri de dolor: Camí del calvari amb la creu a coll

H. I. F. von Biber, *Sonata n. 9 en La menor C98*

I. Sonata

II. Courante - *Cantes abandolaos: "Se lo entregó"* - Double I y II

III. Finale

Cinquè misteri de dolor: La mort de Jesús

H. I. F. von Biber, *Sonata n. 10 en Sol menor C99*

Granaína: "Engarzá en oro y marfil"

I. Praeludium

Milonga: "E inclinando la cabeza"

II. Aria - Variatio I y II

III. Adagio

IV. Variatio III y IV

* Música de Juan Gómez "Chicuelo"; la resta de peces flamenques són populars.

** Música de Marina Cabello del Castillo.

Nota: programa confeccionat amb el suport de Xavier Luque.

Durada musical: 70 minuts

Notes al programa

"Empieza el llanto de la guitarra. Es inútil callarla". Aquests versos de Federico García Lorca evoquen una de les temàtiques més singulars del flamenc: el plany, la queixa, la passió, el dolor... Quan des del festival Espurnes Barroques em van proposar contribuir en el diàleg entre el cicle de Dolor de les *Sonates del Rosari* de Biber i el món del flamenc, vaig percebre de seguida que els elements de connexió entre una i altra tradició eren molt clars, malgrat les distàncies estètiques, geogràfiques i temporals més que evidents entre l'una i l'altra. I em va semblar que la temàtica subjacent als dos llenguatges faria possible trobar camins pels quals una harmonia barroca podria obrir una porta per convidar la veu flamenca a parlar del mateix. Efectivament, malgrat estar davant de dues formes força diferents d'expressió, el comú denominador de la passió de Jesucrist permetia traçar nombrosos punts de contacte entre els dos mons, de manera que la temàtica religiosa i el seu tractament artístic en l'obra de Biber podia resseguir-se de manera anàloga des del llenguatge flamenc.

La veu flamenca expressant el calvari cristià contrastava i estava alhora profundament connectada amb els planys d'un violí que presenta una scordatura (vet aquí un dels trets essencials d'aquestes sonates) que ressalta la foscor de l'instrument. Però la veu sola, que per si mateixa ens aporta l'essència flamenca, ¿com podia conviure amb un violí barroc i una viola de gamba? La guitarra *"que llora por cosas lejanas"* ens diu Lorca, era el nexa natural perquè les cordes barroques i la veu flamenca ballessin i ploessin plegades.

Malgrat no tenir les tretze cordes de budell d'una tiorba per realitzar el baix continu de les sonates, les sis cordes de la guitarra permetien no sols fer el farciment harmònic preceptiu de l'escriptura barroca, sinó entrar en diàleg amb el violí des de la naturalesa tensional de l'harmonia flamenca, sumant-se a la realització harmònica de la viola de gamba. A més, viola de gamba i guitarra tenen un considerable parentiu històric, si tenim en compte el vincle de tots dos instruments amb la viola de mà, la refinada *vihuela* del Renaixement hispànic. De fet, la guitarra flamenca i la viola de gamba són ànimes germanes si mirem la seva afinació (els dos instruments tenen cordes afinades per intervals de quarta), si ens fixem en els seus màstils coberts de trasts, o si mirem el fons de l'instrument, pla i llis en comptes de bombat com passa en els violins, violes, violoncels i contrabaixos. Però alhora que la viola de gamba s'aproxima a la guitarra, no és menys cert que ho fa també a la veu, tal com apuntava el teòric francès Marin Mersenne quan lloava la capacitat d'aquest instrument d'imitar la veu humana.

Per si aquestes concomitàncies no fossin prou suggerents, encara n'hi ha una altra de més evident encara: i és que el pes de l'expressivitat del concert d'avui recau en els dos elements més fàcilment identificables de l'estètica barroca i del flamenc: el violí (que arriba al zenit de la seva construcció a les mans barroques de Guarneri, Stradivari, etc.) i la veu (essent el cante la veritable pedra de toc del sentir flamenc més despullat). Tots dos tenen moments d'una força expressiva única al llarg del programa d'avui. I possiblement en aquesta proposta tan arriscada com suggerent, podrem apreciar la manera com un i altre instruments parlen exactament del mateix i ho fan des del mateix lloc, si bé emprant paraules diverses.

Ens falta per presentar un últim element vital del flamenc. Sí, estem pensant en el ritme, en la percussió. És la part que ajuda a caminar i a recollir i guiar els altres instruments, en diferents moments del discurs. És la peça que dona color i que fa que el flamenc es manifesti en forma de *tanguillos*, *zambras*, *bulerías*... És gràcies a la percussió que aquests ritmes entren i surten d'una sarabanda, una corronda o una allemanda amb gràcia, bon gust i respecte cap al que —al capdavant— també són formes de dansa que tenen el seu origen en el primer barroc.

Aquest projecte és un viatge que tenia un punt de partida ben clar i que ha anat conformant-se a mida que els músics han posat un peu fora del seu àmbit habitual d'expressió. Mentre jo mateix presenciava i participava dels assajos, notava com el flamenc i el barroc s'oferien recíprocament frases, motius melòdics i cadències perquè l'altra part li tornés amb un flaire lleugerament diferent, a la vegada que mantenint la mirada a la idea original. Estem davant d'una obra que, com a entitat, mai no ha estat escrita, però que —igual que els grans enfilats que formen un rosari— té un sentit propi i genuí, fruit de la sensibilitat i de la intuïció que els músics d'aquest conjunt híbrid porten a dins seu. Si per fer-ho, a més, s'han buscat lletres tradicionals flamenques i s'ha comptat amb el concurs d'un poeta com José María Micó i amb la perícia de Marta Ramírez García-Mina (que ha passat per tots els pals flamencs) per donar un nou revestiment a la mètrica d'una vidalita o d'uns tangos, el refinament està servit.

Xavier Luque
Professor i guitarrista clàssic i flamenc

Textos

Toná

(Popular)

Aquél que le pareciere
que mis penitas no eran ná
siquiera por un momento
que se ponga en mi lugar.

Romance: "Azotad al rey judío"

(Marta Ramírez García-Mina)

Pilato, Poncio Pilato

se dirigió al gentío:

"Soltemos uno por Pascua:

¿Barrabás o el rey judío?"

"¡A éste no, a Barrabás!",

gritaba el pueblo encendió,

"¡A éste no, a Barrabás!

¡Azotad al rey judío!"

Cante de Fragua

Y mandó que lo azotaran

Ay ay mandó que lo azotaran.

Alegrías

¡Ay, le escupían!

Y le escupían

y le pegaban.

Vidalita: "Por la tierra de Judea"

(José María Micó)

Por la tierra de Judea,
cruzando la multitud,
un escuadrón de soldados
lleva prendido a Jesús.

Los soldados condujeron
a Jesús ante el pretorio,
triste de pena y de sed.
Dolido y escarnecido,
toda la infame cohorte
se reunió en torno a él.

Y después de desnudarlo
y dedicarle sus mofas,
entre todos lo cubrieron
con una túnica roja.
¡Qué falta de compasión!
Como si la escena fuera
motivo de diversión,
decidieron entre risas
poner sobre su cabeza
una corona de espinas.

Y la burla prosiguió,
porque en la mano derecha
le pusieron una caña,
y después se arrodillaban
con un respeto fingido
y postrados le cantaban
"Salve, rey de los judíos".

Tangos: "Con una túnica roja"

(Marta Ramírez García-Mina)

Tara tatrero.
Y los soldados llevaron
al Mesías al pretorio.
Y allí le desnudaron.

Con una túnica roja,
ay, a Jesús lo vistieron
y en su cabeza trenzaron
de espinas una corona.
¡Ay, ay! Con una túnica roja,
ay, a Jesús lo vistieron.

Ante él se arrodillaban:
"Salve, rey de los judíos".
Ay, todos de él se burlaban:
"Salve, rey de los judíos".
Todos de él se burlaban.

Y los soldados llevaron
al Mesías al pretorio.
Y allí le desnudaron.
Y allí le desnudaron.

Cantes abandolaos: "Se lo entregó"

(José María Micó)

Pilato se lo entregó
para que se lo llevaran.
y en la cruz lo clavaran.
Y hacia el Gólgota salió
con el madero a la espalda.

Cargó la cruz, y el gentío
le seguía y se admiraba
de ver padecer a Cristo,
y las mujeres alzaban
mil lamentos y quejíos.

Granaína: "Engarzá en oro y marfil"

(Popular / José María Micó)

Engarzá en oro y marfil,
tú llevas una cruz al cuello.
Déjame que muera con ella
que sin ella no puedo vivir.

Crucificaron a Cristo
en medio de dos ladrones,
y Jesús le dijo a María:
"aquí tienes, madre, a tu hijo".

Milonga

E inclinando su cabeza
entregó el espíritu.

Fitxa artística i biografies

Juan Gómez “Chicuelo”, *guitarra flamenca*

Joaquín “El Duende”, *cantaor*

Jacobo Sánchez, *percussió*

Marta Ramírez García-Mina, *violí*

Marina Cabello del Castillo, *viola de gamba*

JUAN GÓMEZ, “CHICUELO”

És un dels guitarristes més rellevants del panorama actual del flamenc i, alhora, un dels compositors més prolífics i interessants de les darreres generacions. Al llarg de la seva carrera ha acompanyat “cantaors” com Enric Morente, Chano Lobato, Mayte Martín, Miguel Poveda, Rancapino, La Susi, Duquende, José Mercé, Diego El Cigala, Carmen Linares, La Tana, entre altres i ha compartit escenari amb músics com Chano Domínguez, Carles Benavent, Jorge Pardo, Jordi Bonell i ha col·laborat amb la pianista Maria João Pires.

Com a solista, ha editat quatre àlbums, *Cómplices* (2000), *Diapasión* (2007), *Uña y carne* (2019) y *Caminos* (2022), amb els quals avala la seva aportació artística a la guitarra flamenca. Chicuelo suma una llarga llista de col·laboracions, entre les quals destaca la producció de treballs discogràfics de Ginesa Ortega, Miguel Poveda, Duquende i Salao. L'any 2016 Chicuelo estrena un nou projecte amb Marco Mezquida i Paco de Mode en col·laboració amb la Fira Mediterrània de Manresa. Posteriorment, aquesta nova proposta es materialitza amb el disc *Conexión*, amb el que tenen un reconeixement a nivell mundial.

A banda, Chicuelo també ha participat en l'àmbit cinematogràfic, component part de la música de la pel·lícula d'Orson Welles, *El Quijote* (1992), i de *Blancaneu* de Pablo Berger (2012), amb el qual obté el Premi Goya a millor cançó original (2013). El tema és una creació de Chicuelo amb lletra del director del film, Pablo Berger.

L'any 2022, crea el projecte *Caminos*, acompanyat per tres destacats artistes de diferents gèneres amb els quals presenta el seu quart disc.

També treballa i compon música per a les companyies dels més reconeguts “bailaores” flamencs com Israel Galván, Sara Baras, Antonio Canales, Eva la Yerbabuena o Javier Latorre i ha col·laborat amb cantants com Joan Manuel Serrat, Joaquín Sabina, Ana Belen, Sílvia Perez-Cruz, Rosalía... Ha produït CDs de Duquende, Miguel Poveda, Juaneke i ha co-produït amb Mayte Martín el seu primer CD “Muy Frágil”.

JOAQUÍN “EL DUENDE”

Considerat un dels millors cantaors flamencs de Catalunya, Joaquín “El Duende” actua des dels sis anys a les “penyes” flamenques i festivals de Barcelona presentant, als 13 anys, el seu primer disc “Abriré camino”, amb gran acceptació del públic. El seu segon disc, “Abrazado a la luna” arriba als 16 anys, presentant-lo a la sala Luz de Gas. Entre l'any 2007 i 2009 fa col·laboracions amb la Bing Bang de Perico Sambeat, compartint escenari amb Gerardo Nuñez, Carmen Cortez, Javier Colina, Pitingo,...

Al costat de la seva germana inicia col·laboracions com a corista per a projectes tant per Llatinoamèrica com per Espanya, entre ells Juan Gabriel i Caco amb Sabina. Ha compartit escenari amb artistes com Niña Pastori, Parrita, Carmen Linares, Sorderita,... actuant a “tablaos flamencs” i altres escenaris de Barcelona, Madrid, Sevilla, València i altres ciutats espanyoles amb gran èxit. També ha actuat a diversos punts del món, com la Xina, Taiwan, Holanda, França, etc. Un dels viatges més destacats és el treball que va realitzar a Venezuela i Miami, com a protagonista del musical “Entre mundos”, de Siudy Garrido i Pablo Crosse. Treballa en diferents espectacles amb Chicuelo, Duquende, entre altres grans artistes.

Ha estat guanyador de diversos concursos de cant flamenc: “El Candil” (2006), el de la Peña de Camarón a San Fernando, a Cadis (2007), l concurs de cant de la Peña de Camarón a San Fernando a Cadis (2007), Barrio la Mina (2008), federació de Peña de Sevilla (2008), Calasparra de Múrcia i Casa d'Andalusia de Santander.

JACOBO SÁNCHEZ

Pecussionista de Barcelona. Ha treballat amb molts artistes d'alt nivell del flamenc com Duquende, Montse Cortés, La Tana, Antonio Canales, Miguel Poveda, Rafael Amargo, Juan Gómez “Chicuelo”, Antonio Reyes, Rancapino, Juan Graella, Juan Carmona El Cambori, Rafael Utrera, Sorderita, Manuel Liñán, Fabi, Karime Amaya, Belén López, Carme La Talegona o Rubén Olmo, entre d'altres.

Freqüenta a sales, *tablaos* i teatres de Barcelona amb diferents formacions i artistes de la ciutat. Ha participat en nombrosos festivals a nivell nacional i internacional visitant països com França, Itàlia, Bèlgica, Anglaterra, Suïssa, Alemanya, Romania, Brasil, Portugal, Armènia, Senegal... i ha format part de projectes que li han permès compartir escenari amb artistes de diferents gèneres musicals com Javier Colina, Marc Miralta, Perico Sanbeat, Sabor de Gràcia, Yumitus Hernández, Marco Mezquida, Jordi Bonell, entre d'altres.

Ha guanyat el concurs internacional de cajón PRK Percussions (2010). El 2008 va entrar a la productora d'espectacles "Barcelona i flamenc" on han passat nombrosos artistes i fa més de 15 anys que realitza cursos i classes de *cajón* grupals i particulars a diferents nivells. El 2016 va realitzar una masterclass de *cajón* al seminari internacional de percussió compartint cartell amb “El Piraña”, Manu Masaedo, Kike Terrón i El Montaña.

MARTA RAMÍREZ GARCÍA-MINA

La violinista navarresa Marta Ramírez García-Mina desenvolupa una intensa tasca a Europa com a solista i com a col·laboradora de múltiples agrupacions com Accademia Barocca Lucernensis, Gli incogniti, New Dutch Academy, Abchordis, Los Elementos, Ensemble &cetera, Musica Fiorita, Die Freitagsakademie, Nereydas, Los Mvsicos de sv Alteza, BREZZA o El afecto Ilustrado. També és convidada regular als principals festivals de música antiga d'Espanya, Regne Unit, Itàlia, Alemanya, Països Baixos, França i Luxemburg. Gràcies a la seva passió per la pedagogia, duu a terme masterclasses i tallers d'interpretació històrica.

La Marta es va graduar amb les més altes qualificacions al Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance (Londres) a on va estudiar amb Clare Thompson. Allà va ser guardonada amb la TCM Trust Silver Medal i va obtenir el primer premi a la TCM Early Music Competition. Es va traslladar al Koninklijk Conservatorium de La Haia a on va començar la seva especialització amb la música antiga amb Walter Reiter. Posteriorment, va completar diversos estudis de màster a la Schola Cantorum Basiliensis a on va aprofundir en la interpretació històrica del barroc, classicisme i romanticisme de la mà d'Amandine Beyer. Així mateix, va rebre el consell de respectats especialistes com Chiara Banchini, Rachel Podger, Pablo Valetti, Rachael Beesley, Jörg-Andreas Bötticher, Paolo Pandolfo, Andrea Marcon, Edoardo Torbianelli, Christophe Coin, Petr Skalka o Pierre-André Taillard. Durant els seus estudis va formar part del programa AAMplify de l'Academy of Ancient Music i va col·laborar amb Orchestra of the 18th Century en el seu projecte *side-by-side*. Els seus estudis han estat becats per les ajudes per l'ampliació d'estudis artístics del Gobierno de Navarra i les beques a la excel·lència de la Fundació Caja Navarra.

"Em mou tot allò que suposi comunicar, transmetre, expressar... La interpretació històrica és per a mi un camp de continu descobriment, una crida a la indagació, un joc entre l'observació del que està escrit i la implicació d'allò absent... Dia rere dia busco un equilibri interpretatiu a on els 'perquè's' històrics nodreixin el meu criteri personal. És en aquesta manera de fer música a on sento que la meua mirada s'amplia, s'enriqueix i s'allibera de 'dogmatismes puristes' i 'perquè sís' merament subjectius."

MARINA CABELLO DEL CASTILLO

Marina Cabello del Castillo és una violagambista espanyola amb seu a Basilea, Suïssa. Especialitzada en la música antiga des del segle XVI fins al XVIII, ha actuat a la majoria dels festivals més importants de música antiga a Europa. David Santana va escriure a la revista de música *Codalario*: "La Marina ens va mostrar un instrument tan lleuger com un violí però amb un timbre més profund; una curiosa barreja que només els bons intèrprets d'aquest instrument poden aconseguir".

Va començar a tocar la viola de gamba als vuit anys al *Conservatori CIM Pare Antonio Soler* amb Jordi Comellas a San Lorenzo de El Escorial, Madrid, on va completar els seus estudis de música amb Premi Fi de Grau. El 2013 va continuar els seus estudis de viola de gamba i música amb Paolo Pandolfo a la prestigiosa *Schola Cantorum Basiliensis* a Basilea, Suïssa, i es va graduar amb una Llicenciatura en l'especialitat de viola de gamba el 2016, un Màster en Pedagogia de la viola de gamba el 2018 i un Màster en Interpretació Musical el juny del 2020. També ha rebut classes magistrals i ha assistit a cursos amb grans violagambistes com Jordi Savall, Vittorio Ghielmi, Wieland Kuijken, Marianne Müller, Guido Ballestracci, Rebeka Russó o Fahmi Alqhai.

La Marina ha estat convidada a tocar a reconeguts festivals europeus com el *Festival de Musique Baroque* d'Ambronay, el *Festival Internacional d'Art Sacre i la Fundació Juan March* a Madrid, *Festtage Alte Musik i Freunde Alte Musik* a Basilea, *Recontres Musicaux a Vézelay*, *Festival Internacional de Santander*, *Quincena Musical* de Sant Sebastià, *Musikfestspiele Potsdam Sanssouci* o el *Festival Internacional Händel* de Göttingen.

Forma part de diferents conjunts, com *Vivalma Ensemble*, *L'Arte di Arctus*, *Adhara Consort*, *I Discordanti* (centrat en la música italiana del segle XVII, seleccionat per *EEEmerging* 2016) i *BREZZA*, considerat "un dels grups de cambra més interessants de Europa actualment", segons l'última ressenya de Mario Guada a Codalario. El seu conjunt ha tingut un gran èxit a les seves gires per tot Europa, i ha estat premiat amb múltiples distincions i reconeixements en concursos tant nacionals com internacionals.

Tast gastronòmic

Celler Fargas-Fargas - fargas-fargas.com

Cervesa La Pirata - cervosalapirata.com

Inés Rosales - inesrosales.com

Làctics Saborit - lacticssaborit.com

Forn Cal Pius

Amb el suport de:

Amb la col·laboració especial de:

Amb la col·laboració de:

Amb l'ajut de:

Cots i Claret · Oliva Torras · Alapont · Òptica Jané · La Mare Cultural · Instal·lacions AGEC · Oli Migjorn · Farmàcia Mª Teresa Comas Riu Farmàcia Òptica Casas · Òmnium Segarra · Gestoria Mas Solsona · Tegecom · Fòrumgestió Assessors · La Farga del Solsonès · ARTA Estany 2011 · Constructora de Solsona · Òmnium Segarra · Vidres Solsona · VAS · Tallers Ballús · Espar Sala · Knauf · Tèxtil Olius Koobin · Constructora del Cardoner · Fruits Taribó · Carnisseria Solvi · Càmping La Ribera · Antiga Casa Magí · Restaurant El Miracle Allotjaments El Miracle · Hotel Sant Roc · Hotel Bremon · La Mare de la Font · La Garriga de Castelladral · Càmping El Solsonès · Konvent Urbi Apartaments · Casa d'Espiritualitat del Miracle · Hostal de Pinós · Ke Diví restaurant · Acústic Barna · Amics de Vergós Guerrejat Associació Riubrogent · Associació Amics de Coaner · Associació Pro Retaule de Salelles · Associació de Veïns de Salelles

Productors:

Cervesa La Pirata · Cafès Gener–November Tea · Flequers de Cardona · EssènciesCat · El Rosal · Ecomercaderet · Torrrons Vicens Celler Grau i Grau · Restaurant Casal de Castelltallat · Horta de cal Cinto · Celler Fargas-Fargas · Forn Jorba · Giulio Bulloni · Oli Migjorn Làctics Saborit · Caseus Afinadors · Forn Coma · Celler Abadal · Chocolate Factory · Celler Clos Dominic · Forn cal Pius · Inés Rosales Que rebenti la Baells · Especialitats Viñas · Restaurant Corpus · Forn l'Espurna · Vins - cava Piteus · Forn - Pastisseria Camps · Biolord Rostisseria Romina · La Fornera de Biosca · Celler Comalats · La Garbiana · L'Olivera · Cerveses La Vella Caravana · La Solsonina · Verit Fruit · Casa Dalmases · Aya Cacao · Eixarcolant · Pastisseria Flor de Neu · Celler Collbaix · El Moli

Mitjans col·laboradors:

